

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”
CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ
„ISTORIE, CIVILIZAȚIE, CULTURĂ”**

**Locuirea medievală timpurie
(sec. VII-IX)
din bazinul Someșului Mic.
Așezarea de la Jucu de Sus
(com. Jucu), jud. Cluj.**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. Nicolae Gudea**

**Student-doctorand:
Coralia Dorina Bonta**

**Cluj-Napoca
2016**

Cuprins

Introducere	1
1. Scop și motivație	1
2. Structură și metode	2
3. Istoricul cercetărilor, periodizare	9
Capitolul I. Cadru geografic și istoric	17
1.1. Depresiunea Colinară a Transilvaniei	17
1.1.1. Geografie	17
1.1.2. Resurse naturale	18
1.1.3. Căile de comunicație	20
1.1.4. Evoluția istorică după epoca romană	23
1.2. Bazinul Someșului Mic	36
1.2.1. Geografie	36
1.2.2. Aspect general	38
1.2.3. Procese geomorfologice	38
1.2.4. Solurile	39
1.2.5. Apele	39
1.2.6. Clima	40
1.2.7. Vegetația	41
1.2.8. Fauna	42
1.2.9. Locuirea din sec. VII-IX din bazinul Someșului Mic	42
1.3. Concluzii	44
Capitolul II. Așezarea din sec. VIII-IX de la Jucu de sus – Răscruci	46
II.1. Cadrul natural	46
II.2. Suprafața	46
II.3. Structura internă	48
II.3.1. Sectorul Ia (sud-estic)	49
1). Gruparea I	50
2). Gruparea II	51
3). Gruparea III	53
4). Gruparea IV	53
5). Gruparea V	55
6). Gruparea VI	57
7). Gruparea VII	58
8). Gruparea VIII	59
9). Gruparea IX	60
10). Gruparea X	61
11). Gruparea XI	64
12). Gruparea XII	65
13). Gruparea XIII	68
14). Gruparea XIV	71
15). Gruparea XV	72
16). Gruparea XVI	73
17). Gruparea XVII	74
18). Gruparea XVIII	74
II.3.2. Sectorul Ib (sud-vestic)	75
19). „Gruparea” XIX	75
II.3.3. Sectorul Ic (nord-vestic)	75
20). Gruparea XX	76
21). „Gruparea” XXI	77
22). Gruparea XXII	78
23). Gruparea XXIII	78
24). Gruparea XXIV	80

25). Gruparea XXV	81
26). Gruparea XXVI	81
27). Gruparea XXVII	82
28). „Gruparea” XXVIII	83
II.4. Concluzii	83
Capitolul III. Complexele	87
III.1. Complexele din zonele cu locuințe	87
III.1.1. Complexele adâncite	87
III. 1.1.1. Locuințele	87
a). Elemente de construcție	87
b). Elemente ale spațiului interior	96
III.1.1.2. Gropile	105
a). Gropile mici (gropi de stâlpi)	105
b). Gropile medii	106
c). Gropi mari	107
III.1.2. Complexele de suprafață	110
III.1.2.1. Grupările de materiale.	110
a). Grupările mici	110
b). Grupările medii	111
c). Grupările mari	112
III.1.2.2. Complexele cu materiale distanțate/ degrupate	113
a). Complexele de mici dimensiuni, cu materiale distanțate	114
b). Complexele de dimensiuni medii, cu materiale distanțate	114
c). Complexele de dimensiuni mari, cu materiale distanțate	115
III.2. Complexele din zonele economice/ fără locuințe	116
III.2.1. Complexele adâncite	116
III.2.1.1. Fântânile	116
III.2.1.2. Gropile	117
a). Gropile mici	117
b). Gropile medii	118
c). Gropile mari	119
III.2.2. Complexele de suprafață	122
III.2.2.1. Instalații pentru foc, în aer liber	122
a). Vatră în aer liber	122
b). Cuptoarele din pietre	122
c). Cuptoare din lut	122
III.2.2.2. Grupările	123
a). Grupările mici	123
b). Grupările medii	124
c). Grupările mari	125
III.2.2.3. Complexele cu materiale distanțate/ degrupate	127
a). Complexele de mici dimensiuni, cu materialele distanțate	127
b). Complexele de dimensiuni medii, cu materialele distanțate	127
c). Complexele de dimensiuni mari, cu materialele distanțate	128
III.3. Concluzii	129
Capitolul IV. Caracterul locuirii de la Jucu De Sus - Răscruci	135
IV.1. Inventarul	135
IV.1.1. Ceramică/lut	135
IV.1.1.1. Vasele	135
IV.1.1.2. Alte obiecte	137
IV.1.2. Fier	137
IV.1.2.1. Unelte	138
IV.1.2.2. Elemente/ părți de îmbinare/fixare	139
IV.1.2.3. Alte obiecte	140
IV.1.2.4. Obiecte neidentificate	141

<i>IV.1.2.5. Zgura</i>	142
<i>IV.1.3. Alte metale</i>	143
<i>IV.1.3.1. Bronz</i>	144
<i>IV.1.3.2. Argint</i>	145
<i>IV.1.3.3. Plumb</i>	145
<i>IV.1.4. Os</i>	145
<i>IV.1.4.1. Străpungătoarele</i>	145
<i>IV.1.4.2. Alte obiecte</i>	146
<i>IV.1.5. Piatră</i>	146
<i>IV.1.5.1. Cute</i>	146
<i>IV.1.5.2. Râșnite</i>	147
<i>IV.2. Economia așezării</i>	148
<i>IV.2.1. Agricultură</i>	148
<i>IV.2.1.1. Cultivarea plantelor</i>	148
<i>IV.2.1.2. Creșterea animalelor</i>	148
<i>IV.2.2. Meșteșugurile</i>	149
<i>IV.2.2.1. Prelucrarea osului și a pieilor</i>	149
<i>IV.2.2.2. Prelucrarea lânii și a fibrelor vegetale</i>	149
<i>IV.2.2.3. Prelucrarea lutului</i>	150
<i>IV.2.2.4. Prelucrarea lemnului</i>	151
<i>IV.2.2.5. Prelucrarea pietrei</i>	152
<i>IV.2.2.6. Exploatarea și prelucrarea fierului</i>	152
<i>IV.2.2.7. Vânătoarea și pescuitul</i>	154
<i>IV.2.3. Schimburile comerciale</i>	154
<i>IV.3. Stratigrafia de context și de umplură</i>	155
<i>IV.3.1. Contextul stratigrafic al locuirii</i>	156
<i>IV.3.2. Stratigrafia de umplură</i>	158
<i>IV.4. Concluzii</i>	160
Concluzii	164
Anexe	171
Bibliografia	171
Catalogul descoperirilor	180
Inventarul	270
Lista planșelor	309
Planșe	314

**Locuirea medievală timpurie (sec. VII-IX)
din bazinul Someșului Mic.
Așezarea de la Jucu De Sus (com. Jucu), jud. Cluj**

Rezumat

Cuvinte cheie: *epocă medievală timpurie, așezare, Jucu de Sus, Someșul Mic, lunca inundabilă, resurse naturale, structură orizontală, sector, grupări, grupări economice, grupări gospodărești, nivel de călcare, complexe, complexe adâncite, complexe de suprafață, stratigrafie verticală, economie, artefacte speciale, fier, străpungătoare, ocupații*

Cercetările desfășurate în anii 2007-2008 pe raza comunelor Jucu și Bonțida au documentat prezența mai multor obiective arheologice. Ca urmare a săpăturilor arheologice preventive inițiate în 2007 în spațiul alocat obiectivului de investiție ce avea ca beneficiar firma S.C. Nokia S.R.L., pe raza comunei Jucu de Sus, la limita nord-estică a perimetrului alocat pentru construcție, s-a confirmat existența unei așezări medievale timpurii (situl I, sectorul Ia) și, de asemenea, prezența izolată a unor complexe arheologice din epoca fierului. Totodată, la cca 500m înspre vest față de sectorul sud-estic al așezării (situl Ia), s-a descoperit cimitirul corespunzător acesteia (situl II), suprapus parțial de morminte mai târzii. În anul următor, investiția S.C. Edy Logistics Park S.R.L. la cca 170m nord-vest de cercetările anului precedent, a făcut posibilă investigarea sectorului nord-vestic (situl I, sectorul Ic) al așezării, în hotarul localității Răscruci.

Până în prezent cercetările au fost valorificate prin rapoarte sintetice (Stanciu *et alii* 2007, Stanciu *et alii* 2009, Stanciu *et alii* 2015), câteva articole referitoare la aspecte rituale (Stanciu, Bindea 2008), unele complexe din sectorul nord-vestic și încadrarea cronologică (Stanciu 2014), cimitirul așezării (Diana, Meșter 2013) și studiul străpungătoarelor de os descoperite în cuprinsul așezării (în curs de publicare).

Scopul tezei este analizarea structurii așezării la orizontală, a tipurilor de complexe și încercarea de încadrare în tipologii și, în măsura posibilităților, identificarea cronologiei sitului la verticală. O miză importantă a lucrării este demonstrarea complexității structurii economice a așezării, într-o perioadă destul de puțin cunoscută istoric și arheologic. Raportarea sa la contextul arheologic-istoric din care face parte – microregiunea caracterizată geografic prin prezența râului Someșul Mic – și bazinul acestuia, dar și zonele învecinate, este încă un obiectiv stabilit pentru capitolele de început ale lucrării. Studiul s-a

axat pe structurile arheologice în primul rând și mai puțin pe artefacte. Ceramica a fost abordată sumar, fiind vorba despre o cantitate apreciabilă (în proporție de mai puțin de 16% desenată până în prezent) și deci inclusă tangențial în studiu. Artefactele speciale au fost utilizate în stabilirea destinațiilor complexelor și conturarea unor zone cu activități specializate – ateliere meșteșugărești, dar mai ales în stabilirea ponderii anumitor categorii, ca indiciu al preponderenței unor ocupații.

Am demarat cercetarea prin creionarea unei viziuni de ansamblu asupra Transilvaniei intracarpătice, cu focalizarea graduală a atenției asupra așezării de la Jucu de Sus.

Introducerea dorește să lămurească modul în care a fost abordată lucrarea și aspectele tehnice esențiale pentru clarificarea unor metode, un fel de „ghid” pentru clarificarea conținutului.

Primul capitol evidențiază condițiile naturale care au determinat (favorizat) prezența locuirii în Depresiunea Transilvaniei și locul pe care acest mediu l-a avut în istoria și economia celei de a doua jumătăți a mileniului I (cu precădere după sec. VI) pentru zonele învecinate: căile de comunicație – căi de infiltrare a noilor populații, resursele economice și rolul lor în demografia zonei.

În privința resurselor naturale ale zonei, acestea au avut o valoare esențială în dezvoltarea economică, tehnologică și culturală a civilizațiilor din acest spațiu, influențând în mare măsură mișcările de populație și direcțiile comerciale deopotrivă. Căile de comunicație terestre, dezvoltate din cele mai vechi timpuri ca urmare a schimbului de bunuri, au urmat în marea lor majoritate, pe uscat, văile principale și secundare ale râurilor, locuri mai ușor accesibile. Bătătorite în epocile vechi, în timpul administrației romane acestea au fost amenajate și întreținute la un nivel care a permis utilizarea lor vreme îndelungată chiar după retragerea din Dacia.

Prin urmare, dacă privim ramificațiile rețelei hidrografice din care face parte și Someșul Mic, deducem că schimburile comerciale pe apă (transportul, schimbul economic și cultural etc.) erau facilitate de cursuri permanente importante, ca Someșul, Tisa și apoi Dunărea, cu urmări importante pentru evoluția regiunilor geografice care aparțineau acestei rețele.

A fost considerată importantă definirea zonei din care face parte situl de al Jucu de Sus și modul în care această locuire se încadra în mediu înconjurător (sau peisaj), înțeles ca ansamblu de factori naturali și antropici care acționează în interdependență și influențează echilibrul ecologic, determinând condițiile de viață. Însușirea de bază a acestui mediu este tocmai apariția în sistemul de interrelații a unor elemente și legături noi, care modifică

permanent aspectul mediului fizic în raport cu înfățișarea sa originală. Epocile post-romană și medievală timpurie constituie se pare perioade de regenerare a mediului și implicare redusă a factorului uman în peisaj. Dacă, pentru moment, insuficiența datelor arheologice ne împiedică să conturăm destul de clar peisajul cultural – uman al microregiunii în perioada sec. VIII-IX, ne raportăm la peisajul geografic ca fundal implicat în istoria locuirii de aici.

Ierarhic, peisajul/ mediul înconjurător este organizat în trei paliere (Roșu/ Ungureanu 1977. 223. Fig. 26. 232, tabelul 7): nivelul planetar (compus din nivelul planetar, zonal și respectiv domeniu), nivelul regional (împărțit în regiune, subregiune și respectiv microregiune), nivelul topologic sau local, acest ultim nivel fiind la rândul său compus din geosistem (peisaj fundamental) geofacies și geotop . În încercarea de a stabili limite orientative de identificare ale acestor tipuri, au fost definite suprafețe (Baciu 2014. p. 95, anexa 5), de care s-a ținut cont în încadrarea sitului de la Jucu de Sus în categoria de peisaj din care face parte. Căutând să suprapunem această clasificare (Baciu 2014, p. 51) cu planul (spațial al) cercetării noastre, imaginea ierarhiei ar fi următoarea:

Ordin	Tip de peisaj	Unitate
Regional	Regiune (> 100 kmp)	Depresiunea Transilvaniei
	Subregiune	Câmpia Transilvaniei
	Microregiune	Culoarul de vale al Someșului Mic – încadrat dealurilor Clujului și Dejului ¹
Local	Geosistem (10-100 kmp)	Lunca Someșului Mic, între Apahida și Bonțida ²
	Geofacies (1-10kmp)	Lunca din stânga Someșului Mic, în sectorul Jucu de Sus –Râscruci ³
	Geotop (< 1kmp)	Situl de la Jucu de Sus-Râscruci

Astfel, ne-am propus să ne oprim asupra tabloului geografic-istoric (arheologic) al regiunii (Depresiunea Transilvaniei), dar mai ales al bazinului Someșului Mic. Imaginea a cuprins mai mult decât valea râului (microregiunea), afluenții acestuia fiind principale căi de legătură dintre acest drum principal/ cale de comunicație/ transport/ comerț etc. și așezările aflate pe etajele altitudinale superioare, totodată și căi de propagare a locuirii către zonele mai înalte – dinamică cu dublu sens. Nucleul acestei imagini (în cazul lucrării de față) este constituit de situl/ geotopul de la Jucu de Sus-Râscruci (Capitolul II).

¹ Acest culoar delimitează totodată Podișul Someșan de Câmpia Transilvaniei, fiind punte de legătură și limită în același timp. Aici am încadra mai mult sau mai puțin arbitrar afluenții de stânga și de dreapta a Someșului Mic

² Între cele două localități lunca se lărgește și are aspectul de arie depresionară (vezi și Capitolul III), până la confluența râului cu afluenții Gădălin și Borșa

³ Lunca se dezvoltă în stânga râului (și meandrările aveau tendința de a se forma înspre vest – până la lucrările de stabilizare a albiei), în dreapta acestuia altitudinea începe să crească treptat

Capitolul II al lucrării a fost construit pe datele oferite de cercetările arheologice de la Jucu de Sus și Răscruți și raportarea acestora la analogiile mai apropiate sau îndepărtate pentru încadrare tipologică.

Suprafața cercetată din așezarea de la Jucu până în prezent este în jur de 6150mp. Suprafața totală estimată a așezării de la Jucu este de cel mult 0,8 ha (facem referire la nucleele de locuire, nu la complexe izolate), oricum nu semnificativ sub această cifră, puțin peste aria cercetată efectiv. Conform acestor date, este rezonabil să considerăm că, deși cu o suprafață mai redusă, raportat la numărul de locuințe (16), așezarea ar putea fi încadrată în categoria așezărilor de dimensiuni mari.

Potrivit studiilor de până acum, așezarea de la Jucu combină organizarea în „cuiburi”/grupuri de câte 2-3 locuințe, cu cea a locuințelor dispuse în jurul unui plan circular, a unui spațiu „neconstruit” (se evidențiază totuși, atât în nucleul de locuire Ia, cât și în Ic acel spațiu cu o densitate mai mică de complexe, situat aproximativ în mijlocul zonelor cu concentrare de complexe, în care există anumite construcții de suprafață). Este posibil ca cercetările viitoare să evidențieze o zonă cu gospodăriile dispuse în șir (facem referire la zona SI, unde gospodăriile nu au fost complet dezvelite).

Cele două nuclee ale așezării de la Jucu de Sus-Răscruți sunt constituite atât din grupări de locuințe și anexe cât și din zone economice, cu construcții de adâncime și de suprafață. În total până în prezent, au fost conturate clar 6 gospodării (a 7-a presupusă, deocamdată au fost dezvelit numai construcții anexe, însă amplasarea lor între două grupări cu locuințe sugerează tocmai apropierea unei a treia gospodării) în sectorul Ia și respectiv 2 (a 3-a este constituită dintr-o construcție care ar putea fi locuință, însă a fost deranjată de o groapă contemporană) în sectorul Ic. Cele din sectorul Ia sunt alcătuite din cel puțin 2 locuințe (excepție face gruparea cu locuința cx 174, care are o situație specială și posibil chiar și rol special în cadrul așezării), cel puțin o structură adâncită – atelier și/sau spațiu de depozitare și cel puțin o structură de suprafață. Cât despre situația din sectorul Ic, oricum destul de diferit față de Ia, una din gospodării este compusă din două locuințe și o structură adâncită – atelier și/sau loc de depozitare, iar cealaltă constă din o singură locuință și o structură de suprafață (datorită stratigrafiei din acest sector, suntem de părere că este posibil ca și această construcție să fi fost una ușor adâncită, însă nu foarte clar surprinsă).

Spațiile economice aparțin zonelor dimprejurul sau de la periferia ariilor locuite. Acestea reunesc atât complexe adâncite cât și de suprafață, de multe ori dificil de individualizat. Unele grupări sau chiar numai complexe singure sunt izolate de restul grupărilor de complexe. Acest aspect ar sugera cu atât mai mult destinația lor economică.

Sectorul Ia are două zone economice principale, dintre care cea de la sud este cel mai bine dezvoltată ca și număr de complexe și suprafață. Și în acest caz, s-au făcut departajări pe criterii de distanțare între grupări de complexe, fiind identificate cel puțin 5 asemenea grupări. În sectorul Ic sunt tot 5 grupări distincte de complexe periferice, dintre care cel mai bine conturat este cel vestic – aria caracterizată prin cele 8 gropi de exploatare a lutului. Tot în acest sector apar și singurele cuptoare în aer liber din cuprinsul așezării.

În ambele părți se delimitează un spațiu „central”, în sectorul Ia între gospodăriile care par să fi constituit vatra satului, iar în sectorul Ic între gospodării pe de o parte și zone economice situate în fața lor, la o distanță destul de remarcabilă.

Sectorul Ib este marcat printr-un singur complex – o locuință. Nu sunt date despre asocierea acestei locuințe cu alte complexe.

Capitolul III cuprinde clasificarea tipologică a complexelor arheologice cercetate până în prezent în cele două sectoare ale așezării de la Jucu. Ținând cont de configurația așezării, cu zone caracterizate de prezența locuințelor și respectiv zone lipsite de locuințe, cu rol economic, tipurile principale de complexe au fost departajate ca atare. Un alt criteriu utilizat pentru clasificare a fost raportul dintre complex și nivelul de călcare medieval timpuriu: complexe săpate (cu părți ale structurii adâncite în sol) și respectiv complexe de suprafață (totalitatea elementelor structurii se aflau la suprafața solului).

Din cele 398 complexe documentate în așezare, 316 au fost supuse studiului tipologic, restul făcând parte din asocieri de complexe aparținând interiorului locuinței spre exemplu sau fiind vorba despre un număr redus de pietre sau materiale, fără importanță arheologică.

Tipologic, nu există o preponderență clară a unui stil constructiv în privința locuințelor în așezarea de la Jucu de Sus. După criteriul structurii de rezistență a locuinței, apar atât construcțiile cu un singur stâlp principal, cât și cele cu doi stâlpi principali, patru stâlpi de colț și structuri cu peste 6 pari de susținere, dar și cele lipsite complet de aceste elemente verticale de susținere.

În privința instalațiilor pentru foc din locuințe, cuptoarele din pietre, în formă de potcoavă la bază, par să fi fost cele mai utilizate la Jucu, ele apărând și în alte situri din sec. VII-VIII/IX.

În privința gropilor de mici dimensiuni, atât din zonele locuite, cât și cele din zonele cu rol economic preponderent, majoritatea par să fi avut rol de gropi de par. În multe cazuri, nu se poate depista o construcție căreia să le fi servit aceste gropi de par. Cu toate acestea există exemple de gropi de dimensiuni medii sau chiar mari cu câte o groapă de par în

imediate apropiere și suprafețe cu materiale grupate sau răsfirate, în vecinătatea cărora să se fi documentat gropi de mici dimensiuni.

Gropile de dimensiuni medii sunt dificil de identificat ca și rol în cadrul grupărilor. În puține situații este vorba tot despre gropi de pari, cărora li s-a săpat, pe lângă groapa efectiv utilizată pentru introducerea stâlpului, o groapă mai mare, ce o cuprinde pe prima.

Altceva se poate însă susține despre gropile de mari dimensiuni. Un caz aparte este constituit de gropile circulare din sectorul Ic, gropi care au fost destul de probabil utilizate pentru exploatarea lutului și apoi dezafectate deliberat, prin umplerea cu deșeuri și „sigilarea” lor cu strat de prundiș.

Gropile mari, de diverse forme, sunt apariții interesante în ambele sectoare principale ale așezării, asociate fie locuințelor, fie zonelor economice. Este dificil de stabilit rostul lor, cu toate că se poate presupune pe de o parte funcționarea lor ca spațiu practic, pentru desfășurarea unor activități și pe de cealaltă parte o posibilă destinație ca spațiu de depozitare; nu ar fi total exclusă nici ideea utilizării concomitente în ambele scopuri. Ca formă și dimensiuni, spre exemplu se pare că ele apar în mod frecvent în descoperirile de sec. VII-IX din Ungaria (Straub 2011. 401, 403, Abb.2).

Din categoria structurilor săpate în pământ fac parte și fântânile, descoperite în număr mare în așezare, ținând cont de faptul că satul a fost construit în apropierea apei. În afară de una, studiată și publicată de către autorul cercetărilor arheologice de la Jucu și încadrată de acesta tipologic în AIII.1 Biermann (Stanciu 2014. 329; Biermann 2001. 218, 223, Fig. 5, 226), cu reținerile privitoare la cronologia acestui tip de fântână, restul par să fi avut o structură simplă, fiind lipsite probabil de amenajări mai complexe, ca în cazul cx 379a.

Cel mai greu de reconstituit și conturat ca formă și funcționalitate par să fie complexele de suprafață, de tipul grupărilor de materiale sau a complexelor cu materiale răsfirate. Cele mai mici dintre acestea, în special cele de formă circulară, au fost cu precădere folosite la fixarea unui stâlp de susținere (a cărui groapă nu s-a conturat suficient de clar în timpul cercetărilor). Cele de dimensiuni medii și mai ales cele mari ar fi putut fi folosite ca amenajări la nivelul podelei pentru structuri ridicate de pe sol sau materiale răvășite din contextele originale.

Nu în ultimul rând, cuptoarele în aer liber sunt o caracteristică exclusivă a zonelor periferice din sectorul Ic și sunt de două feluri: din pietre și din lut.

Capitolul IV folosește indiciile oferite mai ales de materialele speciale, asociate cu datele privind structura așezării la orizontală și tipurile de complexe, pentru a desluși caracterul așezării și principalele ocupații ale locuitorilor acesteia.

Situl cercetat la Jucu de Sus-Răscruți s-a dovedit unul destul de complex din punctul de vedere al categoriilor de artefacte și al materialelor utilizate în confecționarea lor și mai ales al numărului impresionant, toate acestea conturând caracterul așezării de aici. Obiectele din fier predomină toate celelalte categorii de artefacte (exceptând ceramica), cu 120 piese, la care se adaugă 5 piese din alte metale și fără îndoială, cele 52 fragmente de zgură de fier și lupe. Apoi, în ordinea reprezentării, urmează străpungătoarele de os (și cele câteva obiecte de os, în total 30) și doar apoi fusaiiolele (8) (Fig. IV.21).

La fel de relevantă este situația per ansamblu a distribuției artefactelor speciale în suprafața așezării. Deși piesele de metal sunt cele care înclină balanța în favoarea zonelor economice (fapt care leagă și mai mult producția de unelte de acest tip de zonele lipsite de locuințe), același fapt se remarcă și în cazul străpungătoarelor de os. Fusaiiolele sunt în număr mic oricum, pentru a avea o influență majoră în modificarea raportului.

Datele oferite de aceste artefacte susțin ideea că economia acestei așezări cuprindea o gamă largă de ocupații, dintre care, pe lângă agricultură, prelucrarea lemnului, a fibrelor, a osului, a lutului, a pietrei, vânătoare și pescuit, exploatarea fierului aluvionar și probabil și prelucrarea lui, precum și prelucrarea pieilor dețineau un loc important. Pe lângă acestea, datorită probabil și localizării așezării într-o zonă implicată în tranzitul comercial, pe rută principală de comunicație, locuitorii practicau într-o anumită măsură și schimbul de mărfuri.

După cum demonstrează și stratigrafia sitului, este destul de sigur că așezarea nu a fost utilizată timp îndelungat. Este cu atât mai clară situația în sectorul Ic, unde stratul arheologic apare strict în zona complexelor, lipsind ca și constantă din straturile verticale. Pe de altă parte, prezența în sectorul Ia a unui strat care pare să ateste o inundație (în complexele adâncite pentru care a fost documentat acest aspect) imediat pe fundul complexelor (prin urmare concomitent cu abandonarea așezării) ar putea constitui un argument important pentru stabilirea momentului în care locuitorii au părăsit așezarea sau cel puțin motivul abandonului.

Concluziile adună datele obținute din analizele capitolelor anterioare, pentru reconstituirea imaginii cât mai coerente a așezării în ansamblul elementelor sale.

Ultima parte a lucrării constă în materialele *anexe* – catalogul descoperirilor cu descrierea complexelor, lista inventarului celor două sectoare, la care se adaugă planșele complexelor, care vin să completeze imaginile intercalate în textul lucrării, ultima planșă fiind harta marcată cu stadiul cercetărilor arheologice în zona așezării și ariile din apropiere, până în prezent. Ultimele pagini înșiruie bibliografia utilizată în lucrare.

Noutatea lucrării de față constă atât în modalitățile în care a fost abordat materialul arheologic, cât și în aplicarea acestora pe un material inedit, provenit din o cercetare unică până în prezent în Transilvania și nu numai (nu există așezări în Bazinul Someșului Mic și sunt extrem de puține și în bazinele altor râuri mari, care să fi fost cercetate în proporție de peste 50-60% din suprafața totală); în plus, posibilitățile de extindere a nivelului cunoștințelor sunt sporite (fiind cercetat în mare măsură și cimitirul acestei așezări, care însă nu este inclus în studiul de față), capabile să ofere date despre o perioadă încă sub semnul întrebării în arheologie și istorie (sec. VIII-IX). Importanța introducerii în cercetare a unui sit de acest fel este esențială. Cu siguranță, dincolo de neajunsurile lucrării, poate prea dezvoltată pe alocuri, poate prea puțin meticuloasă în altele, va fi folositoare în mediul de specialitate prin valoarea descoperirii în sine și posibilitatea de a raporta cercetările de mai mare sau mai mică amploare la o așezare cercetată aproape în întregime. De asemenea, considerăm că este util ca discuția referitoare la complexele de locuit sau anexele să constituie o propunere (desigur, cu anumite completări) pentru modul de valorificare și elementele esențiale de urmărit în decursul cercetării arheologice, cu rezultate indiscutabil sporite în stabilirea de modele și efectuarea de calcule statistice.

În ceea ce privește dezvoltarea valorificării acestor rezultate, ea depinde într-o anumită măsură de proiectele de cercetare viitoare ale sitului, atât în cimitir, cât și în așezare.

Pe de altă parte, o direcție logică și indispensabilă este realizarea de reconstituiri bi- și tridimensionale ale complexelor adâncite și de suprafață, urmată de reconstituirea aspectului integral al așezării de la Jucu de Sus, proiect care a fost deja demarat de autoarea prezentei teze, aflat însă în stadiu incipient.

Bibliografie selectivă

- Baciu 2014 N. Baciu, *Dinamica și tipologia peisajului - note de curs*, Editura Bioflux, Cluj-Napoca, 2014
- Baltag 2004 Baltag, Gheorghe: *Așezări și tipuri de locuințe din bazinul Târnavei Mari între sec. III-X d. Hr.*, *Revista Bistriței*, XVIII, CMBN, Bistrița 2004, p. 139-140
- Băcueț-Crișan 2007 Băcueț-Crișan, Dan: *Așezările din secolele VII-IX de pe cursul superior și mijlociu al râurilor Barcău și Crasna*, Editura Porolissum, Zalău, 2007
- Biermann 2001 Biermann, Felix: *Der Brunnenbau des 7./8. bis 11./12. Jahrhunderts bei der nördlichen Westslawen (Polen und Ostdeutschland)*. *Ethnogr.-Arch. Zeitschr.* 42, Humboldt-Universität, Berlin, 2001, 211–264.
- Cosma 1996 Cosma, Călin: *Considerații privind așezările rurale și tipurile de locuințe din Transilvania în sec. 8-10*, *Ephemeris Napocensis*, VI, Editura Academiei Române, București, 1996, p. 261-279
- Cosma 2002 Cosma, Călin: *Vestul și nord-vestul României în secolele 8-10 d. Hr.* (*The West and North-west Territories of Romania in the 8th–10th Centuries A.D.*), Editura Nereamia Napocae, Cluj-Napoca, 2002
- Diana-Meșter 2013 Diana Anamaria - Meșter Mihai: *Meeting an Early Medieval Community: A Preliminary Analysis of the Human Skeletal Remains from the Jucu Cemetery (Cluj-Napoca, Romania)*, *MCA*, S.N., IX, Editura Academiei, București, 2013, p. 199-218
- Donat 1980 Donat, Peter: *Haus, Hof und Dorf in Mitteleuropa vom 7. Bis 12. Jahnndert*. *Archäologische Beiträge zur Entwicklung und struktur der bäuerlichen Siedlung*, Akademie Verlag Berlin, Berlin, 1980
- Feier 2010 Feier, Ioana: *Reconstituirea evoluției geomorfologice a Văii Someșului Mic în Holocen*, teză de doctorat, Iași, 2010, de pe site-ul http://www.atlas.usv.ro/geografie/pagini/doctorat/Teza%20de%20doctorat_Ioana%20Feier.pdf
- Fodorean 2006 F. Fodorean, *Drumurile din Dacia Romană*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2006
- Hamerow 2002 Hamerow Helena: *Early Medieval Settlements. The Archaeology of Rural Communities in Northwest Europe 400-900*, The Oxford University Press, Oxford, 2002
- Horedt 1958 Horedt, Kurt: *Contribuții la istoria Transilvaniei în secolele IV-XIII*, *Biblioteca istorică*, VII, Editura Academiei R.P.R., București, 1958
- Pinter-Urduzia 2015 Pinter, Karl Z. - Urduzia, Claudia: *...Custodes confinium, vulgo ewrii...Cercetări arheologice în așezarea medievală de la Miercurea-Băi*, Editura Academiei Române, București 2015
- Repertoriul 1992 Crișan, Ion H. – Bărbulescu, Mihai – Chirilă, Eugen – Vasiliev, Valentin - Winkler, Iudita: *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Muzeul de Istorie al Transilvaniei, Biblioteca Musei Napocensis V, Cluj-Napoca, 1992

- Šalkovský 2011 Šalkovský, Peter: *Frümittelalterliche Grubenhäuser. Probleme der Terminologie, Typologie und Rekonstruktion*, în *Archaeologia Adriatica*, vol. 3, nr. 1, Sveučilište u Zadru, Odjel za arheologiju, Listopad, 2011, p. 273-292
- Stanciu - Gogâltan Stanciu, Ioan - Gogâltan, Florin - Apai, Emese - Ardeleanu, Marius
 Apai - Ardeleanu - - Ferencz Szabolcs - Sava, Victor - Daroczi Tibor - Dobos Alpár
 Szabolcs - Sava - - Komáromi Zsolt - Fodor, Gelu - Ardelean, Florin – Marchiș,
 Daroczi - Dobos Ioana - Tanasiciuc, Daniel - Lăzărescu, Vlad - Irimuș, Luciana -
 Komáromi - Fodor - Culic, Daniela - Cociș, Alexandra - Kiss Tünde - Marchiș, Elena -
 Ardelean - Marchiș Moraru, Alexandru - Sucală, Andreea - Antal, Adriana - Gui,
 Tanasiciuc - Monica - Zalomi Emöke - Milășan, Flavius - Diacu Maria M.: *nr.*
 Lăzărescu - Irimuș - *206, Vlaha, com. Săvădisla, jud. Cluj, CCA, Campania 2006,*
 Culic - Cociș - Kiss - CIMEC, București, 2007, p. 393-395
 Marchiș - Moraru -
 Sucală - Antal - Gui -
 Zalomi - Milășan -
 Diacu 2007
- Stanciu-Bindea 2008 Stanciu, Ioan – Bindea, Diana: *Un exemplu din epoca medievală timpurie (sec. VIII) pentru credințele și practicile magico-rituale (așezarea de la Jucu de Sus, jud. Cluj), Români în Europa medievală între Orientul Bizantin și Occidentul Latin*, Editura Istros, Brăila, 2008, p. 121-139
- Stanciu - Bogdan - Stanciu, Ioan - Bogdan, Doru G. - Marchiș, Ioana - Comorciuc,
 Marchiș - Comorciuc - Cornel - Dobos Alpár: *CCA, nr. 178, Campania 2008, CIMEC,*
 Dobos - 2009 București, 2009, p. 336-337
- Stanciu 2011 Stanciu, Ioan: *Locuirea teritoriului nord-vestic al României între antichitatea târzie și perioada de început a epocii medievale timpurii (mijlocul sec. V – sec. VII timpuriu)*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2011
- Stanciu 2014 Stanciu, Ioan: *A Well from the Early Medieval Settlement at Jucu de Sus (Cluj County, North-Western Transylvania), Archäologische Beiträge, Gedenkschrift zum hundertsten Geburtstag von Kurt Horedt*, Editura Mega, Cluj Napoca 2014, p. 325-339
- Stanciu-Tucker-Hunt- Ogden 2015 Stanciu, Ioan - Tucker, Katie - Hunt, Katie – Ogden, Nick: *Nr. 46, Jucu de Sus, com. Jucu, jud. Cluj, CCA, Campania 2014, CIMEC,* București, 2015, p. 97-98
- Straub 2011 Straub, Peter: *Újabb Késő Népvándorlás Kori Település Határában (Bakónaki-Patak), Studia Archaeologica XII, A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve, Szeged, 2011, p. 401-418*
- Vizauer 2008 Vizauer, Victor V.: *Așezări și locuințe medievale timpurii (sec. VI/VII-IX/X) în Transilvania*, Editura Argonaut, Cluj Napoca, 2008